

TÜRKÇE

Cümlede Anlam

CÜMLEDE ANLAM

SINAVLARDA, en çok soru çıkan konulardan biridir cümle anlamı. Bilgiden çok yoruma dayalı olduğundan cümle anlamıyla ilgili sorulara daha fazla yoğunlaşmak ve dikkat etmek gerekir.

CÜMLE (TÜMCE): Duygularımızı, düşüncelerimizi ve olayları anlatmak için kullandığımız söz dizisine cümle denir. Cümle, yargı ya da yargılardan oluşur. Bir cümlenin anlamını çözümlmek için yapılacak ilk iş, yüklemi tespit etmektir. Vurgulanan düşünce, genellikle yüklemden önce gelir.

Genellikle bir sözcük dizisinden oluşan cümle, tek sözcükten de oluşabilir.

Geldim.
Ben geldim.
Ben buraya geldim.
Ben evden buraya geldim.
Ben evden buraya koşarak geldim.
Ben evden buraya kadar koşarak geldim.
Ben seni görmek için evden buraya kadar koşarak geldim.

CÜMLEDE KONU: Her cümle, bir şey anlatmak için oluşturulur. Cümlede ele alınan şey, konudur.

- Bir cümlenin konusunu bulmak için:

“ Cümle, neyi anlatıyor? ”

“ Cümlede, neden söz ediliyor? ” soruları sorulur.

- Artık, günümüzde lise düzeyindeki bir bilgiyle ne fabrika çalıştırılır ne hastanede insanlar tedavi edilir ne de devlet yönetilir.

- **KONU:** Cümle neyi anlatıyor?

- Lise düzeyindeki bilgi (yetersizliği)

CÜMLEDE ANA DÜŞÜNCE: Cümlede konu ile ilgili olarak yapılan değerlendirmedir.

- Bir cümlenin ana düşüncesini bulmak için:

“ Bu cümlede konuyla ilgili olarak vurgulanmak istenen nedir? ”

“Bu cümleden konuyla ilgili çıkarılacak en kapsamlı yargı nedir? ” gibi sorular sorulmalıdır.

ANA DÜŞÜNCE = KONU + MESAJ:

Artık günümüzde lise düzeyindeki bir bilgi ile ne fabrika çalıştırılır ne hastanede insanlar tedavi edilir ne de devlet yönetilir.

KONU: Cümle neyi anlatıyor? = Lise düzeyindeki bilginin yetersizliği

ANA DÜŞÜNCE: Cümlede konuyla ilgili olarak vurgulanmak istenen (mesaj) nedir?

= Lise düzeyinde alınan bilgi, günümüz için yetersiz kalmaktadır.

Eğitim görmemiş insan ruhu, işlenmemiş demire benzer; iyi bir ustanın eli değmedikçe insanda gizli olan renk ve güzellikler ortaya çıkmaz.

KONU: Cümle neyi anlatıyor? = Eğitim görmemiş insan

ANA DÜŞÜNCE: Cümlede asıl anlatılmak istenen şey (mesaj) nedir?

= Eğitim görmemiş insanın yetenekleri ortaya çıkmaz.

CÜMLEDE YARDIMCI DÜŞÜNCE: Cümlede ana düşüncenin daha iyi açıklanmasını sağlayan, onu daha belirgin hâle getiren düşünceler, yardımcı düşüncelerdir.

İnsanlar; para kazanmak için önce sağlıklarını feda eder, sonra da sağlıklarını kazanmak için para harcarlar.

KONU: Cümle neyi anlatıyor? = Para ve sağlık

ANA DÜŞÜNCE: Cümlede asıl anlatılmak istenen şey (mesaj) nedir? = Para kazanmak için sağlığımızdan vazgeçmemeliyiz.

YARDIMCI DÜŞÜNCELER:

Bazı insanlara göre yaşamda paradan daha değerli bir şey yoktur.

Para kazanma hırsı, insan sağlığının bozulmasına yol açar.

Hastalanmadan sağlığın değeri bilinmez.

CÜMLE YORUMLAMA: Her cümlede ele alınan bir konu ve o cümle ile verilmek istenen mesaj, yani ana düşünce vardır. Cümlenin konu ve düşünce bakımından incelenmesi cümle yorumunu oluşturmaktadır.

ANLAM İLİŞKİLERİNE GÖRE CÜMLELER

NEDEN-SONUÇ İLİŞKİSİ: Herhangi bir eylemi ya da durumu oluş sebebinin de açıklayarak ifade eden cümlelerdir.

Karnı acıktığı için bebek ağlamaya başladı.

Çok konuştuğu için öğretmen onu uyardı.

Neden-sonuç cümleleri de aynı zamanda yargıların gerekçesinin ortaya konduğu cümlelerdir. Bu tür cümlelerde “çünkü” sözcüğü anlam kazanır.

Beni arayamamış; çünkü işleri çok yoğunmuş.

(İşleri çok yoğun olduğu için beni arayamamış.)

Söylenenleri dinlemiyordu; kafası çok yoğundu.

Bu cümlelerde genellikle iki yargı bulunur.

Asıl anlatılmak istenen bölüm sonuçtur ve bu sonucun meydana gelmesinde etkili olan faktörün açıklandığı bölüm de nedendir.

Neden-sonuç ilişkisi, daha çok “**için, diye, çünkü** ...” kelimeleriyle ya da “**-den,-dan**” ekleriyle sağlanır.

Çok kitap okuduğu için gözleri kanlanmıştı.

(Çok kitap okuması nedeniyle, gözleri kanlanmıştı.)

Trafik kurallarına uymayınca kaza yaptı.

(Trafik kurallarına uymaması nedeniyle, kaza yaptı.)

Yanlış anlaşılacak istemediğinden toplantıda konuşmadı.

(Yanlış anlaşılacak istememesi nedeniyle toplantıda konuşmadı.)

AMAÇ-SONUÇ İLİŞKİSİ: Herhangi bir eylemi ya da durumu amacını da belirterek ifade eden cümlelerdir.

Okula gitmek üzere evden çıktı.

Senin de fikrini almak için buraya geldim. (AMACIYLA)

Bu cümlelerde de iki yargı vardır. Asıl anlatılmak istenen yargı sonuçtur ve bu sonucun meydana gelme amacı vurgulanır. Amaç anlamı “**için, diye, üzere...**” sözcükleriyle sağlanır. Bu cümleleri, neden-sonuç cümleleriyle karıştırmamak için cümleleri bağlayan sözcüklerin yerine “amacıyla” sözcüğü getirilir.

Dinlenmek için iki gün tatil yapacağım.

(Dinlenmek amacıyla iki gün tatil yapacağım.)

Amaçlı cümlelerde sonuca ulaşamamıştır.

Kaza yapmamak için dikkatli davranıyordu. (Amaç-sonuç cümlesi)

Kaza yaptığı için dikkatli davranıyordu. (Neden-sonuç cümlesi)

KOŞUL (ŞART) -SONUÇ İLİŞKİSİ: Bir yargının gerçekleşmesini başka bir yargının gerçekleşmesi koşuluna bağlayan cümlelerdir.

A YARGISI **B YARGISI**

A olmazsa B olmaz

Kurallara uymazsan burada kalamazsın.

Burada dilediğin kadar kalabilirsin; ama kurallara uyacaksın.

Bir işin ya da durumun gerçekleşmesini bir koşula bağlayan cümlelerdir. Koşul anlamı, genellikle “**-dıkça/ -dikçe, -se/ -sa, mi**” ekleri ve “**ki**” bağlacıyla sağlanır.

Konuyu dikkatlice dinlersen öğrenirsin.

(Konuyu dikkatli dinleme koşuluyla öğrenirsin.)

İstediklerin şeyleri alırım yeter ki sen çalış.

(Çalışman koşuluyla istediklerin şeyleri alırım.)

Bu kitabı alabilirsin; ama yarın getireceksin.

(Bu kitabı yarın getirmen koşuluyla alabilirsin.)

Başarılar dilerim.